

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково –
педагогічної роботи
Пантелеймонов А. В.

_____

« ____ » _____ 2018р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Економічна компаративістика

Напрямок: 6.030501 економічна теорія

Факультет: економічний

2018-2019 навчальний рік

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Економічна компаративістика»
складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

бакалавра з економіки першого рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)
Галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальності(напрямку) 051 - економіка

Спеціалізації «Економіка та економічна політика»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Економічна компаративістика»

Метою викладання навчальної дисципліни Економічна компаративістика є формування системної якості економічного знання на основі підвищення рівня різних існуючих (як одночасно, так і послідовно в часі) видів економічних систем та аналіз подібності та відмінності між ними. Компаративістика разом з еволюційною політичною економією, виводить розуміння економічного устрою суспільства за межі абстрактної моделі ринкової економіки, вивчаючи дійсне співвідношення між різними видами ринкових і неринкових економік, існуючих (або існувавших) в світі. Такий аналіз приводить до розуміння різних економічних систем як конкретних стадій розвитку економічного типу суспільних відносин.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни **Економічна компаративістика** є:

- Засвоєння понять про економічну систему, її структуру і еволюцію,
- Розуміння причин і форм відмінностей між економічними системами,
- Оволодіння методами виділення різних типів економічних систем та методами економічного порівняння як різних типів економічних систем, так і різних економічних систем, які відносяться до одного типу, з урахуванням постановки конкретних завдань порівняльного аналізу.

1.3. Кількість кредитів 2

1.4. Загальна кількість годин 72

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-й
Семестр	
8-й	-й

Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
9 год.	год.
Індивідуальні завдання (курсова робота)	
15 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Знати: основні підходи до визначення поняття «Економічна система»; основні підходи до типологізації економічних систем; основні погляди на структуру економічних систем, причини та механізми їх еволюції; основні параметри порівняння економічних систем; основні економічні та соціальні показники, що характеризують ті чи інші параметри порівняння економічних систем; алгоритм комплексного порівняння економічних систем; типи економічних систем (сучасних і що існували раніше) згідно з основними їх класифікаціями; специфічні проблеми порівняльного аналізу перехідних економічних систем;

Вміти: виділяти і характеризувати основні структурні елементи стосовно до конкретних економічних системах: визначити причини історичних змін в економічних системах; виділяти економічні та соціальні показники, що характеризують основні структурні елементи даної економічної системи;

застосовувати алгоритм комплексного порівняння економічних систем до конкретних економічних систем; виділяти параметри і показники порівняння економічних систем в залежності від постановки конкретної дослідницької задачі;

застосовувати методи порівняльного аналізу економічних систем для визначення причин формування тих чи інших відмінностей в структурі, ефективності і розвитку конкретних економічних систем.

Основні компетентності, що формує навчальна дисципліна: вибрати та використовувати необхідний науковий, механічний і аналітичний інструментарій для порівняння економічних систем, формувати, аналізувати та синтезувати рішення науково – практичних проблем на абстрактному рівні шляхом декомпозиції їх на складові; вибрати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління економічною діяльністю.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин 3 кредити ECTS.

Загальна кількість годин.

1. Тематичний план навчальної дисципліни.

Розділ 1 Предмет та методи економічної компаративістики.

Тема 1. Предмет та методологія порівняльного дослідження соціально-економічних систем.

Зміст. Соціально-економічна система: визначення, структура. Типи соціально-економічних систем, моделі та реальні системи. Позитивний та нормативний підхід до оцінки соціально-економічних систем.

Методи порівняльного дослідження економічних систем. Цивілізаційний та формаційний підхід до логіко-історичного руху суспільного прогресу. Соціопросторові та соціочасові співставлення.

Розділ II. Параметри порівняння соціально-економічних систем.

Тема 1. Техніко-економічні параметри порівняння соціально-економічних систем.

Зміст. Економічні та соціальні показники, критерії та порівняння. Структура техніко-економічних складових економічних систем, варіативність структурних елементів. Проблема університетських критеріїв для між типового співставлення соціально-економічних систем.

Тема 2. Параметри порівняння відносин власності та відтворення соціально-економічних систем. Проблеми універсальних критеріїв для межтипового співставлення соціально-економічних систем. Загальні та специфічні критерії ефективності в різних соціально-економічних систем. Міжнародні порівняльні рейтинги. Порівняння соціальних та інституційних параметрів.

Розділ III. Історичні співставлення економічних систем.

Тема 1. Історико-логічна схема суспільного руху. Поділ економічних систем на традиційні, командні та ринкові. Цивілізаційний та формаційний підхід. Економічні уклади. Змішана економіка.

Докапіталістичні економічні системи: типологізація та співставлення. Генезис ринкової економіки: порівняння передумов, стану та результатів становлення ринкової економіки. Інверсійний характер становлення ринкової економіки. Капіталістичні та соціалістичні економічні системи. Особливості розвитку постсоціалістичних країн.

Тема 2. Особливості розвитку ринкових систем: генезис та місце у світовому господарстві.

Зміст. Порівняння індустріального, неоіндустріального і постіндустріального секторів.

Державне регулювання в умовах глобалізації. Трансформація факторів виробництва в сучасних умовах. Новітні форми капіталу: людський, інтелектуальний, соціальний, культурний тощо. Змістовна трансформація зайнятості та механізмів мотивації. Основні тенденції форм власності та перерозподілу прав власності. Засоби отримання доходів та їх перерозподіл. Нерівність в умовах глобалізації. Фінансова складова глобального господарства. Особливості світових криз в ХХІ столітті. Особлива роль розвинутих ринкових систем в процесі глобалізації.

Розділ IV. Типологізація та порівняння різних соціально-економічних систем.

Тема 1. Типологізація та порівняльне дослідження розвинутих систем.

Зміст. Основні моделі розвинутих ринкових систем: Ліберальна модель; азіатська модель, модель соціального ринкового господарства, соціально-демократична модель. Реальні розвинуті економіки й моделі. Місце розвинутих країн в економічному просторі та часі.

Тема 2. Країни, що розвиваються: типологізація, порівняння.

Зміст. Змішані економіки з домінуванням індустріального та до індустріального укладів.

Місце країн в системі світового господарства.

Співвідношення до ринкових та ринкових засобів алокації ресурсів. Структура та форми власності. Тіньова економіка. Рівень диференціації та засоби розподілу доходів.

Тема 3. Перехідні економіки: порівняльне дослідження моделей й результатів трансформації економік реального соціалізму.

Зміст. Реальний соціалізм: співвідношення плану та ринку. Співвідношення грошових та нематеріальних форм мотивації праці. Розподіл доходів, прав власності. Структура власності. Засоби мобілізації ресурсів економічного та технологічного розвитку. Диференціація доходів та засоби їх розподілу.

Основні моделі ринкових трансформацій соціальних економічних систем. Особливості та результати трансформаційних процесів в країнах Вишеградської групи, КНР, В'єтнамі, Україні та інших постсоціалістичних країнах. Темпи та форми перехідної економіки. Формування нових моделей соціально-економічного розвитку. Перерозподіл власності в процесі приватизації. Інвестиційна яма та стагфляції на пастка. Інвестиційна макроекономічна стабільність. Ринковий механізм отримання доходів. Формування національних конкурентних переваг в ході ринкової перебудови.

Розділ V. Межтипові співставлення сучасних соціально-економічних систем в умовах глобалізації.

Тема 1. Межтипові співставлення сучасних соціально-економічних систем.

Зміст. Відкриті та закриті економічні системи. Вплив світо господарських відносин на функціонування соціально-економічних систем.

Модернізація як засіб переходу до індустріального капіталізму. Постіндустріальна епоха та проблема цивілізаційного синтезу. Генеза різних соціально-економічних систем на постіндустріальній системі.

Тема 2. Еволюція соціально-економічних систем в умовах глобалізації.

Зміст. Глобалізація: основні підходи до визначення. Основні агенти глобальної економіки. Основні агенти глобальної економіки. Основні глобально-еволюційні процеси трансформації соціально-економічних систем. Трансформаційні корпорації, міжнародні фінансові інститути. Глобальні економічні та інформаційні мережі. Порівняння нових еволюційних форм та моделей економічних систем.

2. Структура навчальної дисципліни «Економічна компаративістика».

Назва розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	У тому числі			
Л.		П.	Лаб.	Інд.	С.р.
Розділ 1. Предмет та методи економічної компаративістики					
Тема 1. Предмет та методологія економічної компаративістики	6	4	2		
Розділ 2. Параметри порівняння соціально-економічних систем.					
Тема 1. Техніко-економічні параметри порівняння соціально-економічних систем.	6	4	2		

Тема 2. Параметри порівняння відносин власності та відтворення соціально-економічних систем.	6	4	2			
Розділ 3. Історія співставлення економічних систем						
Тема 1. Історико-логічна схема суспільного руху	3+2	2	1		2	
Тема 2. Особливості розвитку ринкових систем: генеза та місце у світовому господарстві	3+2	2	1		2	
Розділ 4. Типологізація та порівняння різних соціально-економічних систем						
Тема 1. Типологізація та порівняння дослідження розвинутих ринкових систем.	3+2	2	1		2	
Тема 2. Країни, що розвиваються: типологізація, порівняльне дослідження	3+2	2	1		2	
Тема 3. Перехідні економіки: порівняльне дослідження й результат трансформації реального соціалізму	3+2	2	1		2	
Розділ 5. Межтипові співставлення сучасних соціально-економічних систем.						
Тема 1. Межтипові співставлення сучасних соціально-економічних систем	6	4	2			
Тема 2. Еволюція соціально-економічних систем в умовах глобалізації	9	6	3			

3. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретико-методологічні основи порівняльного аналізу соціально-економічних систем	2
2.	Типологія суспільств та суспільного устрою – основа	2

	порівняння аналізу соціально-економічних систем	
3.	Техніко-економічні параметри порівняння соціально-економічних систем.	2
4.	Соціальні та інституційні параметри порівняння соціально-економічних систем	2
5.	Основні теорії соціально-економічних систем, типологія та історичні співставлення.	2
6.	Основні моделі сучасних систем та моделей соціально-економічних систем.	2
7.	Індустріальна система – закономірності становлення та розвитку	2
8.	Еволюція соціально-економічних систем та моделей в епоху глобалізму.	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Європейські моделі ринкових соціально-економічних систем (підготовка матеріалу до презентації)	2
2.	Розвинуті країни світу: порівняльні характеристики презентації світових рейтингів)	2
3.	Україна в системі світових рейтингів	2
4.	Ринкові перетворення в постсоціалістичних країнах світу	2
5.	Еволюція економічних систем в умовах посилення глобальних тенденцій.	2

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання за темами курсових робіт (тематика додається) включають в себе підготовку презентації та її показ по заданій темі. Курсова робота оцінюється самостійно, а презентація враховується у підсумковому контролі.

7. Методи контролю: поточний контроль; прос, презентація, контрольні роботи, індивідуальні завдання, творчі дискусії, ділові ігри. По завершенню курсу – письмова екзаменаційна робота.

8. Схема врахування балів при проведенні екзамену

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Екзаменаційна робота	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4	Розділ 5	Контрольні роботи	Індивідуальні завдання (презентація доповіді)	Разом		
T.1	T.2,т.3	T.4,т.5	T.6,т.7, т.8	T.9,т10					100
5	5	5	10	5	20	20	70	30	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	Для екзамену	Для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
70-89	Добре	
50-69	Задовільно	
1 – 49	Незадовільно	Не зараховано

9. Основна література

1. Базилевич В. Д. Економічна наука та освіта в епоху системних трансформацій: нові виклики та запити до фундаментальної теорії / В. Д. Базилевич // Економіка України.-2016.-№8.-с.78-90
2. Бодров В. Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління: навч. Посіб. /В. Г. Бодров.-К: Вид. – во УАДУ, 2002.-104с.
3. Гавриленко І. М. Соціальний розвиток: монографія, І. М. Гавриленко, М. П. Недюха, Л. М. Усаченко.-Херсон: Гринь Д. С., 2014.-478с.
4. Геєць В. Ліберально – демократичні засади: курс на модернізацію України /В. Геєць/ Економіка України.-2011-№2.-с.4-12.
5. Грашевська Н. І. Еволюція сучасних економічних систем: навч. посіб./Н. І. Грашевська.-К.: Знання, 2011-286с.
6. Гриценко А. Методологічні основи модернізації України / А. Гриценко // Економіка України.-2011-№1.-с.38-47.
7. Каетельс М. Інформаційна епоха: економіка, общество и культура / М. Каетельс; пер. с англ. науч. ред. О. И. Шкаратана.-М.: ГУВШЕ, 2000-608с.
8. Колодко Гжегож В. Куда идет мир: политическая экономия будущего/ Г. В. Колодко, пер. с пол. Ю. Чайникова.-М.Магистр, 2014-588с.
9. Мельник Л. Г. Триалектические основы управления развитием экономических систем: монография/ Л. Г. Мельник.-Сумы: Университетская книга, 2015.-415с.

10. Мюрдаль Г. Современные проблемы «третьего мира»/ Г. Мюрдаль.-М.: Прогресс, 1972.-707с.
11. Пребиш Р. Переферийный капитализм. Есть ли ему альтернатива?/ Р. Пребиш.-М.: ИЛА РАН, 1992.-337с.
12. Сото Э. де Загадка капитала. Почему капитализм торжествует на Западе и терпит поражение во всем мире?/ Э. де Сото:-М.2004.
13. Пікетті Т. Капітал у ХХІ столітті [текст]/ Тома Пекетті; пер. з англ. Н Палій.-К.: наш формат, 2016-693с.
14. Прокопович С. В. Регіональна нерівновага економічного розвитку в Україні та ЄС: моделі аналізу/ С. В. Прокопович, Н. Л. Чернова// Економіка розвитку.-2016.-№4(80)-94-103.
15. Пустовійт Р. Теоретичний аналіз процесу інституціоналізації в постсоціалістичних економіках/ Р. Пустовійт//Економіка України.-2008.-№6-с.14-26.
16. Соскін О. І. Народний капіталізм: економічна модель для України: монографія/ О. І. Соскін.-К.: Вид – во «УСТ», 2014.-396 с.
17. Шевченко О. О. Еволюція господарської системи: методологія аналізу у світовій економічній думці (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.): монографія.Київ: «Центр учбової літератури», 2017-304с.

Допоміжна література

1. Архіреєв С. Поєднання соціального й асоціального капіталу як критерії пост трансформаційного стану економіки/С. Архіреєв/ Економічна теорія.-2014.-№2.-с.24-36.
2. Базилевич В. Д. Метафізика економіки/ Базилевич В. Д., Ільїн В. В.-К.: Знання, 2007.-718с.
3. Білорус О. Г. Глобальная неоконвергенция транзитивных и трансформационных социально – экономических систем/ О. Г. Білорус// Економічний часопис-ХХІ.-2013.-№11-12.-с.37.
4. Бервено О. В. Якість життя як механізм інституційного моделювання національного соціально – економічного розвитку/О. В. бер вено// Бізнес – інформ-2015-№11.-с.28-33.
5. Держава і ринок: філософія взаємодії: монографія/ за заг. ред. І. Й. Малого.-К.: КЕНУ,2005.-358с.
6. Єщенко П. С. Украинская «великая депрессия» и как из нее выйти?/ П. С. Єщенко,-Київ.: ВД «Дакор», 2017-248с.
7. Социально – экономические проблемы информационного общества: монография_ под ред. Л. Г. Мельнека, М. В. Брюкалова.-Вип.2.-Суми: Университетская книга, 2010.-896с.
8. Сиденко В. Методологические основы анализа глобальных кризисных процессов// Экономическая теория.-№2.-2016.-с.86-92.
9. Стиглиц Дж. Цена неравенства. Чем расслоение общества грозит нашему будущему/ Джозеф Стиглиц; пер. с англ. –М.: Эскиммо, 2015-512с.
10. Татаревич В. Н. Об эволюции и особенностях государственного капитализма/ В. Н. Тарасевич// Економічний нобелівський вісник. - Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені А. Нобеля, 2014-№1 (7).-с.433-439.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй: <http://hdr.undp.org>.
2. Міжнародна Організація Праці (МОП). www.ilo.org.
3. Статистична інформація: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
Національна бібліотека ім.В.І.Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>